

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA

Dotazník o vývoji ponuky a dopytu na trhu úverov

Jún 2009

Zhrnutie

Prieskumu vývoja na trhu úverov vykonaného Národnou bankou Slovenska v júli 2009 sa zúčastnilo celkovo 16 bánk a 3 pobočky zahraničných bánk. Objem úverov klientom poskytnutých týmito bankami a pobočkami zahraničných bánk predstavoval k 30.6.2009 hodnotu 30,75 mld. EUR (926,37 mld. Sk), čo predstavuje celkovo 96,43%-ný podiel na úveroch poskytnutých v bankovom sektore.

Pri úveroch podnikom bol v 1. polroku 2009 po prvý krát zaznamenaný pokles ich objemu, čo bolo spôsobené predovšetkým výrazným sprísňovaním štandardov pri všetkých typoch podnikových úverov. Najväčší vplyv na sprísnenie štandardov mali predovšetkým riziká, súvisiace s požadovaným zabezpečením, očakávania týkajúce sa všeobecnej hospodárskej aktivity a perspektívy vývoja pre dané odvetvie či podnik. Na dopytovej strane zaznamenali banky opätovný pokles dopytu po úveroch, najmä v prípade dlhodobých úverov, pričom pokles v dopyte sa týkal ako malých a stredných podnikov, tak aj veľkých podnikov.

Sprísňovanie úverových štandardov sa dotklo aj retailových úverov, najmä z dôvodu celkových vyhládok trhu s nehnuteľnosťami na bývanie ako aj z dôvodu očakávaní týkajúcich sa hospodárskej aktivity. Napriek tomuto trendu však naďalej pokračoval rast úverov obyvateľstvu.

Poznámka k spôsobu prezentácie agregovaných údajov:

Údaje v texte aj v grafoch sú uvedené vo forme tzv. **čistého percentuálneho podielu (ďalej len „ČPP“)**. Napr. čistý percentuálny podiel bánk, ktoré zmiernili svoje úverové štandardy na poskytovanie úverov obyvateľstvu, je vypočítaný ako rozdiel percentuálneho podielu úverov obyvateľstvu poskytnutých bankami, ktoré uviedli zmiernenie štandardov, na celkových úveroch, a percentuálneho podielu úverov obyvateľstvu poskytnutých bankami, ktoré uviedli sprísnenie štandardov, na celkových úveroch. Zjednodušene povedané, jednotlivé odpovede bánk sú vážené priemerným objemom úverov príslušného typu za prvý polrok 2009. Presný postup výpočtu uvedeného ukazovateľa a agregácie odpovedí od jednotlivých bánk je podrobne vysvetlený v dokumente „Metodológia vyhodnotenia dotazníka“.

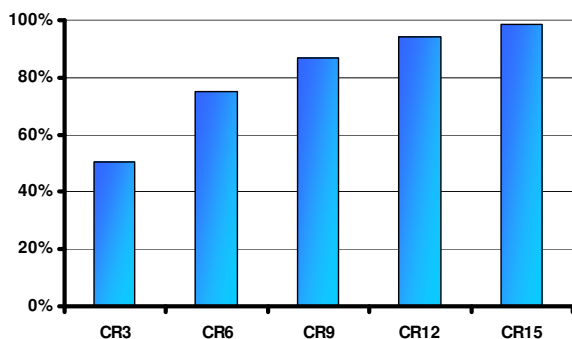
Výsledky prieskumu sú prezentované v agregovanej podobe. Správa je založená na názoroch jednotlivých bánk a nevyjadruje názory NBS.

Úvery podnikom

Situácia na trhu úverov podnikom

Celkový objem úverov poskytnutých podnikom v bankovom sektore predstavoval v prvom polroku 2009 hodnotu 18,54 mld. EUR (558,54 mld. Sk), pričom oproti priemernej hodnote z predchádzajúceho polroka došlo k jeho poklesu o 0,6 mld. EUR, resp. 3,2%. Koncentrácia úverov v bankovom sektore sa výrazne nezmenila – podiel troch najväčších bánk na objeme poskytnutých úverov podnikom sa mierne zvýšil na 51%, podiel 9 najväčších bánk stúpol na 87% (Graf 1).

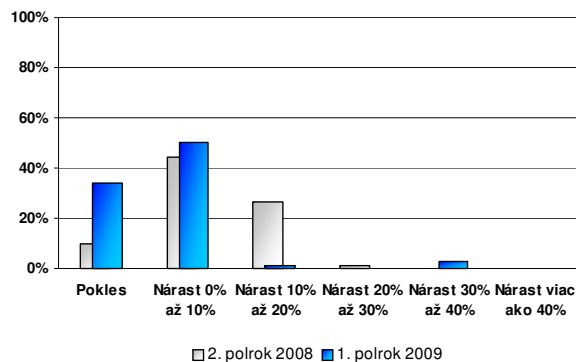
Graf 1 Koncentrácia úverov poskytnutých podnikom v bankovom sektore

CRk index vyjadruje podiel úverov k bánk s najvyšším poskytnutým objemom úverov podnikom na celkovom objeme poskytnutých úverov podnikom.

Kým polovica dotazovaných bánk a pobočiek zahraničných bánk zaznamenala len mierny nárast objemu podnikových úverov, nižší ako 10% (Graf 2), u 34% bánk došlo k poklesu objemu úverov.

Graf 2 Rozloženie percentuálneho nárastu objemu úverov poskytnutých podnikom za prvý polrok 2009

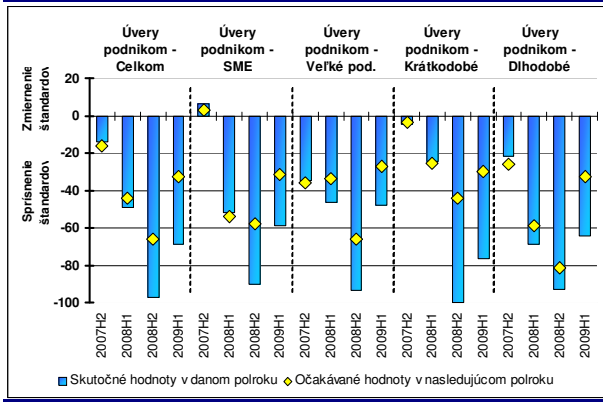
Na vodorovnej osi je zobrazená zmena objemu úverov poskytnutých podnikom. Na zvislej osi je zobrazený podiel bánk v danom stĺpci na celkových úverov poskytnutých podnikom.

Vývoj na strane ponuky

Banky aj v prvom polroku 2009 naďalej pokračovali v trende sprísňovania úverových štandardov na úvery podnikom (Graf 3). Sprísnenie však nebolo také markantné ako v druhom polroku roka 2008 (štandardy sprísnilo 69% bánk (ČPP), čiastočné zmiernenie vykázala len jedna banka). Väčšina bánk, ktoré štandardy sprísnilo, ich sprísnilo len čiastočne, ako v prípade krátkodobých (50,9%-ny podiel bánk), tak aj dlhodobých úverov podnikom (45,2%-ny podiel bánk). Štandardy na poskytovanie úverov banky sprísňovali najmä v prípade úverov malým a stredným podnikom, v prípade úverov veľkým podnikom nadpolovičná väčšina bánk (52,2%) žiadnu významnejšiu zmenu v štandardoch neuviedla.

V nasledujúcom období banky očakávajú ďalšie sprísňovanie štandardov, no v podstatne menšej miere ako v 1. polroku 2009. Dve tretiny bánk žiadnu výraznejšiu zmenu v štandardoch oproti súčasnému stavu neočakáva, štandardy plánuje čiastočne sprísniť 32,4% bánk.

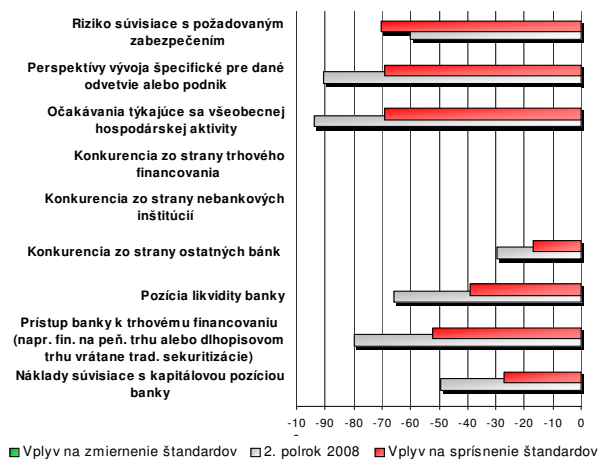
Graf 3 Zmeny v úverových štandardoch na úvery podnikom

Na zvislej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk, ktoré zmiernili svoje úverové štandardy na poskytovanie úverov podnikom.

Sprísňovanie štandardov zo strany bánk je dôsledkom nepriaznivej hospodárskej situácie počas krízy, keď sa banky správajú opatrnejšie pri poskytovaní voľných zdrojov. Z grafu je vidieť, že najväčší vplyv na sprísnenie štandardov mali predovšetkým riziká, súvisiace s požadovaným zabezpečením (uviedlo 70,2% bánk (ČPP)), očakávania týkajúce sa všeobecnej hospodárskej aktivity a perspektívy vývoja pre dané odvetvie či podnik (Graf 4). Ďalšími faktormi, ktoré prispeli k sprísneniu štandardov na úvery podnikom, sú najmä prístup k trhovému financovaniu, pozícia likvidity bánk a náklady súvisiace s kapitálovou pozíciou bánk. V porovnaní s predchádzajúcim obdobím bol však vplyv faktorov na zmenu štandardov, s výnimkou požadovaného zabezpečenia, nižší.

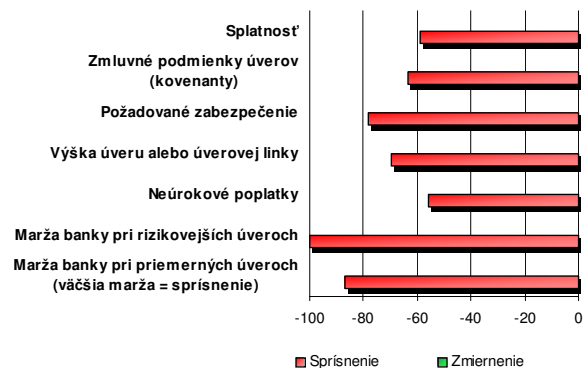
Graf 4 Faktory vplývajúce na zmeny úverových štandardov na úvery podnikom - Celkom

Na vodorovnej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.

Sprísnenie úverových štandardov sa prejavilo aj na konkrétnych podmienkach pri schvaľovaní úverov (Graf 5). Zvýšili sa najmä marže bánk pri rizikovejších úveroch (uviedené takmer všetkými bankami), marže pri priemerných úveroch (86,8%-ný ČPP bánk), nároky na výšku požadovaného zabezpečenia a zmeny nastali aj vo výške úveru alebo úverovej linky. Ďalšie zmeny, uvedené väčšinou bánk, sa týkali sprísňovania podmienok týkajúcich sa zmluvných podmienok úveru, splatnosti a neúrokových poplatkov.

Graf 5 Zmeny v konkrétnych podmienkach poskytovania úverov podnikom

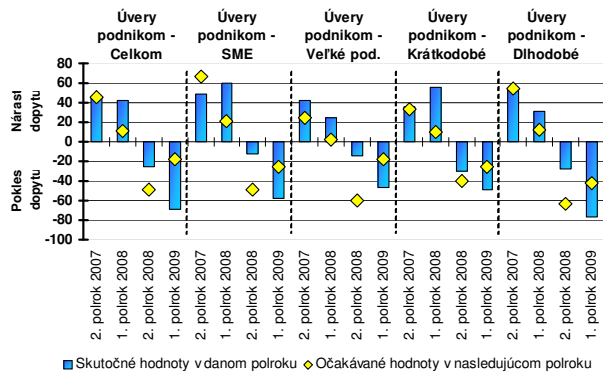

Na vodorovnej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.

Vývoj na strane dopytu

Banky aj v prvom polroku 2009 pocítili pokles dopytu po úveroch, ktorý bol zaznamenaný v predchádzajúcom sledovanom období. Tento pokles dopytu bol ešte výraznejší, ako v porovnaní so stavom v druhom polroku 2008, tak aj v porovnaní s očakávaným stavom v prvom polroku 2009. Najvýraznejšie sa zmena prejavila pri dlhodobých úveroch podnikom, kde bolo pri 77,1%-nom ČPP bánk zaznamenané čiastočné (54,7%), resp. podstatné zníženie dopytu (28,7%) po tomto type poskytovaných úverov. V nasledujúcom období banky očakávajú ďalšie mierne zníženie dopytu do úveroch podnikom, pričom niektoré banky očakávajú aj čiastočné zvýšenie dopytu.

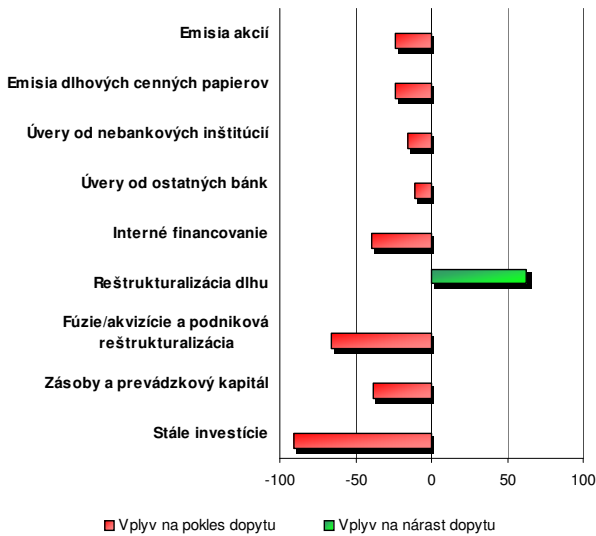
Graf 6 Zmeny v dopyte po úveroch podnikom

Na zvislej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.

Najväčší vplyv na zníženie dopytu mali podľa dotazovaných bánk stále investície, financovanie fúzií/akvizícií a podnikových reštrukturalizácií a interné financovanie (Graf 7). Ďalšími faktormi, ktoré prispeli k zníženiu dopytu, boli najmä zásoby a prevádzkový kapitál a emisie akcií a dlhových cenných papierov. Pozitívny vplyv na dopyt mala reštrukturalizácia dlhu.

Graf 7 Faktory vplývajúce na zmenu dopytu po úveroch podnikom

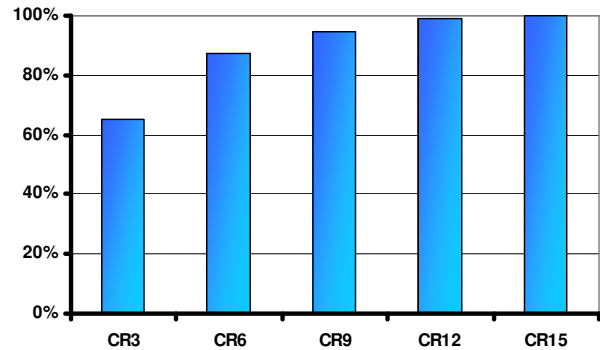
Na vodorovnej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.

Úvery obyvateľstvu

Situácia na trhu úverov obyvateľstvu

Objem úverov poskytnutých obyvateľstvu v prvom polroku 2009 dosiahol 12,49 mld. EUR (376,27 mld. Sk). V porovnaní s druhým polrokom 2008 predstavuje táto hodnota nárast o 9,5%, resp. 1,09 mld. EUR. Podiel troch najväčších bánk na objeme poskytnutých úverov sa mierne zvýšil na 65%, podiel 9 najväčších bánk predstavoval 94% (Graf 8).

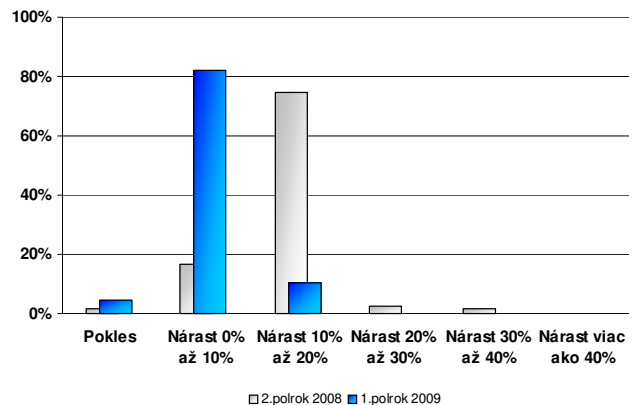
Graf 8 Koncentrácia úverov poskytnutých obyvateľstvu v bankovom sektore

CRk index vyjadruje podiel úverov k bánk s najvyšším poskytnutým objemom úverov obyvateľstvu na celkovom objeme poskytnutých úverov obyvateľstvu.

Kým pokles v objeme úverov poskytnutých obyvateľstvu bol zaznamenaný u 5%-ného podielu dotazovaných bánk, u ostatných bánk úvery rástli (prevažná časť bánk, 82%, zaznamenala v objeme úverov nárast do 10%, čo je zmena oproti minulému polročnému sledovanému obdobiu, keď bol zaznamenaný najmä nárast v objeme úverov do 20% výšky).

Graf 9 Rozloženie percentuálneho nárastu objemu úverov poskytnutých obyvateľstvu za prvý polrok 2009

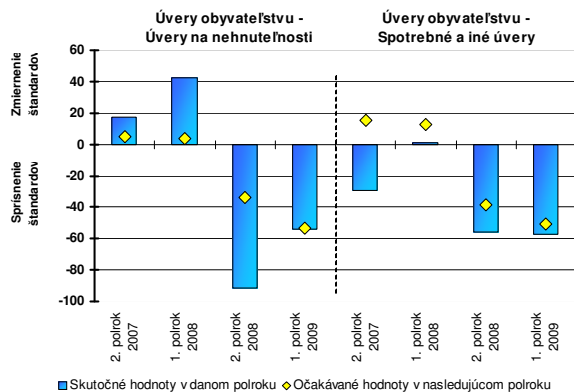
Na vodorovnej osi je zobrazená zmena objemu úverov poskytnutých obyvateľstvu. Na zvislej osi je zobrazený podiel bánk v danom stĺpci na celkových úverov poskytnutých obyvateľstvu.

Vývoj na strane ponuky

V prípade úverov na kúpu nehnuteľností, resp. na bývanie, poskytnutých obyvateľstvu, pokračovalo sprísňovanie štandardov, započaté v druhom polroku 2008. Sprísnenie štandardov uviedlo 54,3% bánk (ČPP), pričom sa v prevažnej miere jednalo o čiastočné sprísnenie štandardov. Banky túto zmenu očakávali, avšak nie v takej výraznej miere. V nasledujúcom období banky očakávajú ďalšie sprísňovanie podmienok, porovnateľné s prvým polrokom 2009.

V prípade spotrebných a iných úverov sa úverové štandardy sprísňovali už od roku 2007. Sprísnenie štandardov v prvom polroku 2009 bolo porovnateľné s predchádzajúcim obdobím, čo uviedlo 57,5% bánk (ČPP). Očakávania týkajúce sa budúcich období sú podobné očakávaniam týkajúcim sa úverov na nehnuteľnosti.

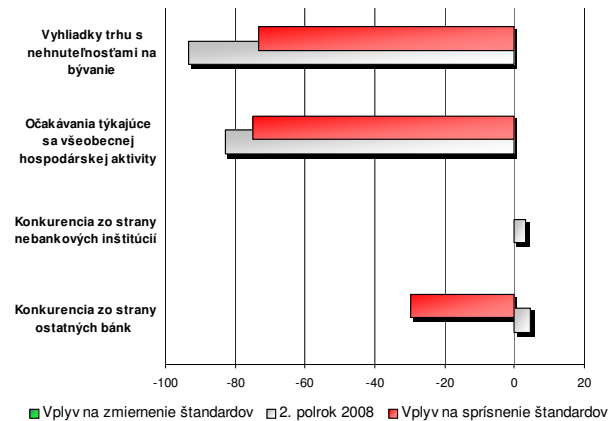
Graf 10 Zmeny v úverových štandardoch na úvery obyvateľstvu

Na zvislej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk, ktoré zmiernili svoje úverové štandardy na poskytovanie úverov obyvateľstvu.

Najväčší vplyv na sprísnenie štandardov, podobne ako tomu bolo v predchádzajúcom polroku, mali najmä očakávania týkajúce sa všeobecnej hospodárskej aktivity a vyhlídky trhu s nehnuteľnosťami na bývanie (Graf 11). Na zmeny štandardov malo vplyv aj zvýšenie konkurencie zo strany ostatných bánk.

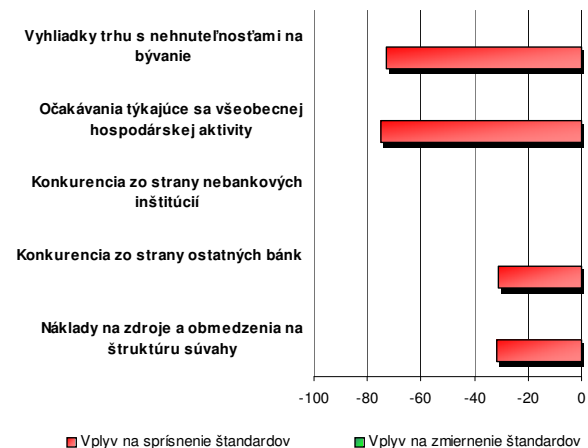
Graf 11 Faktory vplyvajúce na zmeny úverových štandardov na úvery obyvateľstvu - Celkom

Na vodorovnej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.

Pri bližšom pohľade na vplyv jednotlivých faktorov na sprísnenie úverových štandardov pri úveroch na nehnuteľnosti (Graf 12) vidíme, že okrem očakávania týkajúceho sa všeobecnej hospodárskej aktivity na trhu mali veľký vplyv na sprísňovanie štandardov aj vyhlídky trhu s nehnuteľnosťami a na bývanie (uviedlo 73,2% ČPP bánk). Na rozdiel od predchádzajúceho polroka sa zvýšil vplyv konkurencie zo strany ostatných bánk a znížil vplyv nákladov na zdroje.

Graf 12 Faktory vplyvajúce na zmeny úverových štandardov na úvery obyvateľstvu - úvery na nehnuteľnosti

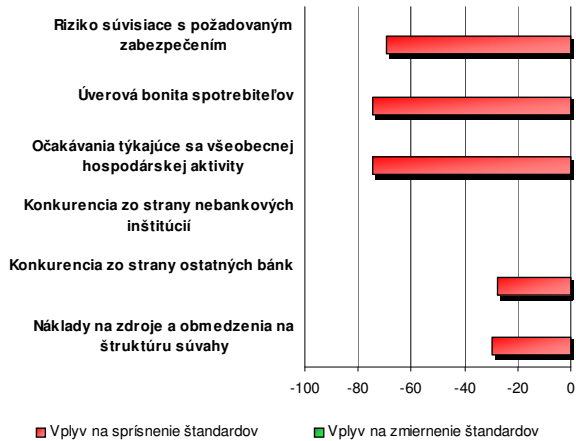

Na vodorovnej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.

Pri spotrebných a iných úveroch obyvateľstvu mali na sprísňovanie štandardov okrem vyššie spomenutých faktorov výrazný

vplyv aj úverová bonita spotrebiteľov (74,5%-ný ČPP bánk) a riziko súvisiace s požadovaným zabezpečením, ktoré uviedlo 69,2% ČPP bánk (Graf 13).

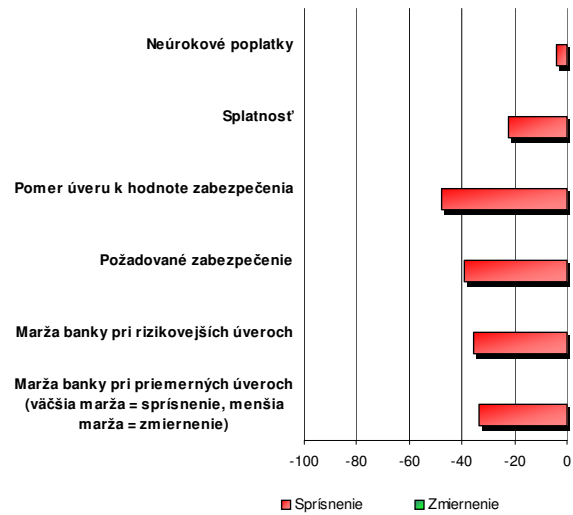
Graf 13 Faktory vplyvajúce na zmeny úverových štandardov na úvery obyvateľstvu - spotrebné a iné úvery

Na vodorovnej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.

Podobne ako pri úveroch podnikom, aj pri úveroch obyvateľstvu sa sprísnenie štandardov odrazilo aj v konkrétnych podmienkach posudzovania úverov. Pri úveroch na nehnuteľnosti (Graf 14) k sprísneniu štandardov došlo predovšetkým pri určovaní pomeru úveru k hodnote zabezpečenia (47,6%-ný ČPP bánk) a v požadovanom zabezpečení. Medzi ďalšie výrazné vplyvy zmien podmienok patrili zvýšenie marží bánk tak pri rizikovejších ako aj priemerných úveroch a zmeny v splatnosti úverov. Na rozdiel od predchádzajúceho polroka však uvedené zmeny podmienok neboli také výrazné.

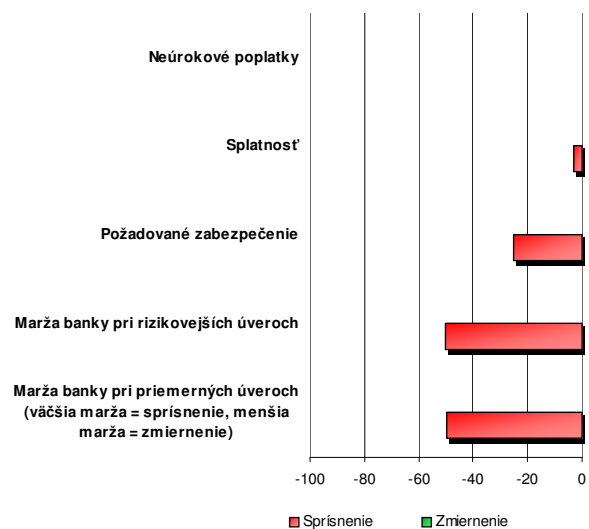
Graf 14 Zmeny v konkrétnych podmienkach poskytovania úverov obyvateľstvu - úvery na nehnuteľnosti

Na vodorovnej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.

V podmienkach pre spotrebné a iné úvery (Graf 15) prišlo k najväčším zmenám v prípade marží bánk, ktoré sa zvýšili ako pri rizikovejších, tak aj pri priemerných úveroch. Toto zvýšenie (uvedené cca 50% ČPP bánk) malo väčší vplyv v danom ako v minulom polroku, keď zvýšenie marží deklarovala tretina bánk (ČPP). Zvýšila sa tiež výška požadovaného zabezpečenia.

Graf 15 Zmeny v konkrétnych podmienkach poskytovania úverov obyvateľstvu - spotrebné a iné úvery

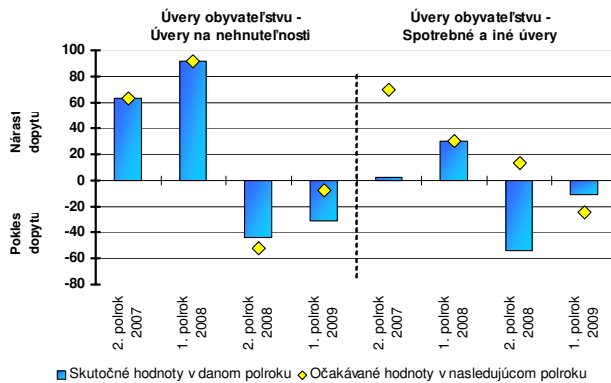

Na vodorovnej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.

Vývoj na strane dopytu

Situácia na trhu s nehnuteľnosťami v minulom období mala vplyv aj na dopytovú stránku trhu úverov na nehnuteľnosti v prvom polroku 2009, keď banky opätovne pocítili pokles dopytu po úveroch zo strany obyvateľstva (Graf 16). Tento by sa však mal v nasledujúcom období zmierniť. Pri spotrebných a iných úveroch došlo v danom období tak isto ako v prípade úverov na nehnuteľnosti k poklesu dopytu po úveroch (pričom došlo k opačnej situácii, ako banky predpokladali), a v ďalšom období sa očakáva ďalšie prehĺbenie poklesu dopytu v tomto segmente poskytovaných úverov.

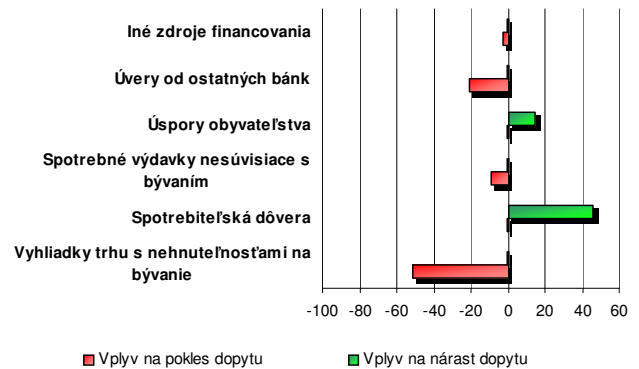
Graf 16 Zmeny v dopyte po úveroch obyvateľstvu

Na zvislej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.

Najväčší vplyv na pokračujúci pokles dopytu po úveroch na nehnuteľnosti, mali, podobne ako v predchádzajúcom polroku, vyhliadky trhu s nehnuteľnosťami na bývanie (uviedlo 51,5% ČPP bánk), pričom naopak, spotrebiteľská dôvera a úspory obyvateľstva ovplyvnili dopyt po kladnej stránke (Graf 17).

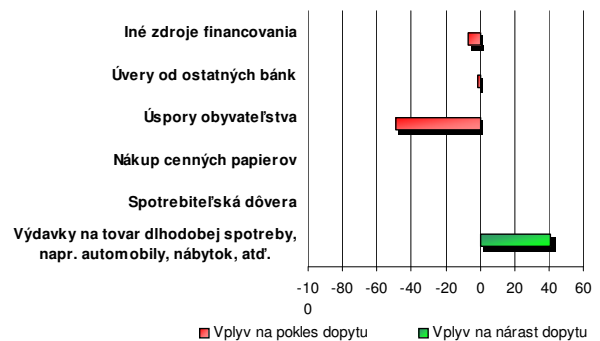
Graf 17 Faktory vplyvajúce na zmenu dopytu po úveroch obyvateľstvu - úvery na nehnuteľnosti

Na vodorovnej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.

Na dopyt po spotrebných a iných úveroch vplývalo negatívne najmä zhoršenie stavu úspor obyvateľstva (Graf 18), kým na druhej strane pozitívny vplyv mali výdavky na tovar dlhodobej spotreby.

Graf 18 Faktory vplyvajúce na zmenu dopytu po úveroch obyvateľstvu - spotrebné a iné úvery

Na vodorovnej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.